

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**Вісник Науково-дослідної лабораторії
«Дошкільна освіта: історія, перспективи
розвитку в ХХІ столітті»**

за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості дитини
в умовах взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї»
(21 вересня 2023 р.)

Випуск X

Умань
Візаві
2023

УДК 373.2(06)

B53

Головний редактор:

Карнаух Леся Петрівна, кандидат педагогічних наук, професор, в. о. завідувача кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Редакційна колегія:

Рябошапка Ольга Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Підлипняк Ірина Юрійвна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Журавко Тетяна Валеріївна, викладач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Рекомендовано до друку вченою радою

факультету дошкільної та спеціальної освіти

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

(протокол № 3 від 25 жовтня 2023 р.)

Вісник Науково-дослідної лабораторії «Дошкільна освіта: історія, перспективи розвитку в XXI столітті» : за матер. V Всеукр. наук.-практ. конф. «Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості дитини в умовах взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї» (21 вересня 2023 р.). Вип. X. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; [голов. ред. Л. П. Карнаух ; редкол.: О. В. Рябошапка, І. Ю. Підлипняк, Т. В. Журавко]. – Умань : Візаві, 2023. С. 250.

До збірника увійшли матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості дитини в умовах взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї», що відбулася 21 вересня 2023 року на базі факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Відповідальність за зміст наукових доповідей несуть автори та їхні керівники.

УДК 373.2(06)

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2023

	Зміст	
АНДРІЮЩЕНКО Тетяна	Теорія множинного інтелекту Г. Гарднера у контексті розвитку особистості дошкільника	8
БАЛЬМЕР Лідія	Педагогічні умови розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку	15
БАСЛИК Аліна	Виховання самостійності у старших дошкільників засобами ігрової діяльності	18
БІЛАН Валентина	До проблеми психолого-педагогічної підтримки батьків дітей з особливими освітніми потребами	22
БІЛЕЦЬ Лілія	Формування ціннісно-сміслових орієнтацій майбутніх вихователів ЗДО як процес фахової підготовки	27
БОЙКО Анастасія	Інноваційні технології у корекційній роботі з молодшими дошкільниками з особливими потребами	30
БОНДАРЕНКО Дар'я	Використання особистісно-орієнтованого навчання у процесі формування елементів математики в дітей дошкільного віку	35
ВІТВИЦЬКА Катерина	Технології створення позитивного іміджу сучасного закладу дошкільної освіти	38
ВОЙЦИЦЬКА Галина	Формування соціальної компетентності старших дошкільників з особливими освітніми потребами	42
ГАРБАР Світлана	Особливості виховання культури поведінки дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти	44
ГОЄНКО Катерина	Особливості взаємодії закладу дошкільної освіти з молодими сім'ями у контексті формування культури батьківства	49
ГОРБАТЕНКО Анна	Психологічний феномен казки та її вплив на розвиток особистості	53
ДИБА Яна	Вікові особливості молодших школярів у контексті виховання міжкультурної толерантності	58
ДИМИТРАШКО Тетяна	Зміст та форми педагогічної просвіти вихователів з проблеми виховання у дітей дошкільного віку здорового способу життя	63
ДОВГАНЬ Вікторія	Соціально-психологічні проблеми, що детермінують емоційні стани батьків дітей з особливими потребами	68
ДУКА Тетяна	Мовленнєва компетентність як комплексна характеристика особистості	73

ЖУРАВКО Тетяна	Використання методик ігрової терапії при роботі з дошкільниками у період воєнного стану	76
ЗАДОРОВНА Ірина	Формування екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку на засадах партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї	80
ЗАЛІЗНЯК Алла	Ігрові технології навчання дітей як вид педагогічних технологій	84
ЗАСИПКІНА Людмила, МЕЛЬНИК Аліна, ТВЕРДОХЛІБ Наталія	Виховання морально-ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців дошкільного та мистецького спрямування в умовах коледжної освіти	89
ІЩЕНКО Людмила	Організація дизайну освітнього простору для індивідуального розвитку дитини дошкільного віку в сучасних закладах освіти	94
КАРНАУХ Леся	Педагогічний супровід соціального розвитку старших дошкільників в умовах сучасного закладу дошкільної освіти	99
КОВАЛЬ Альбіна	Теоретичний аспект навчально-пізнавальної діяльності	105
КРИВДА Валентина	Форми партнерської взаємодії з батьками дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану	110
КУЗЬМЕНКО Анастасія	Теоретичні аспекти впливу гімнастики на фізичний розвиток дітей дошкільного віку	117
КУЗЬ Олена	Розвиток мовлення дітей дошкільного віку з ОПП засобами дидактичних ігор	120
КУЛЬБІДА Олеся	Особливості формування культури поведінки у дітей старшого дошкільного віку з особливими освітніми потребами	124
МАЛИШКО Олена	Психологічні основи навчання іноземної мови дітей	126
МАНЖУЛА Яна	Організаційно-педагогічні умови забезпечення освітньої діяльності дітей із особливими освітніми потребами у сучасних закладах дошкільної освіти	131
МАРСЄВА Тетяна	Педагогічний супровід дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення в закладах дошкільної освіти в Україні	135
МАРТОЛОГА Олена	До проблеми профілактика та корекція порушень постави плоскостопості у дітей старшого дошкільного віку	142
МЕЛЬНИКОВА Ольга	Рання профілактика негативних проявів у	145

МИХАЙЛИЧЕНКО Карина	поведінці дітей дошкільного віку Навчання молодших школярів із загальним недорозвиненням мови в умовах загальноосвітньої школи	151
МІЛЄЄВА Тетяна	Використання інноваційної технології дидактичного сінквейну у роботі з дітьми із ЗНМ	157
МУСІЄНКО Тетяна	Формування культури здоров'я у дітей дошкільного віку в умовах ЗДО	161
НІКОЛЬНІКОВА Євгенія	Розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку як педагогічна проблема	165
ОНИЩЕНКО Тетяна, ІЩЕНКО Людмила	Формування емоційно-виразного мовлення дітей дошкільного віку як педагогічна проблема	169
ОШІВСЬКА Яна	Формування словника прикметників у дітей старшого дошкільного віку з ООП	171
ПАЩУК Леся, ІЩЕНКО Людмила	Упровадження методів математичної підготовки дітей у закладах дошкільної освіти	175
ПАВЛЕНКО Карина	Теоретичні основи розвитку винахідливості у дітей дошкільного віку	180
ПАЛАГНІНА Олександра	Особливості розвитку фантазії у молодших школярів	184
ПІДЛИПНЯК Ірина	Музично-ритмічна діяльність як засіб розвитку творчості у старших дошкільників	188
ПОСМІТНА Вікторія	Шляхи формування мовленнєвої діяльності розумового відсталих молодших школярів	193
ПУТРЯ Світлана	Агресивна поведінка дітей старшого дошкільного віку	197
РУСАВСЬКА Дарія	Рухливі ігри як засіб формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку	200
ТРИГУБ Альона	Розвиток логічного мислення старших дошкільників засобами математичних ігор	203
ТРОФАЇЛА Наталія	Комунікативно-мовленнєвий розвиток дитини	207
УХОВА Олена	Стимулювання дітей з особливими освітніми потребами до особистісного розвитку засобами ігрової діяльності	212
ФЕДОРЕНКО Наталія	Сутність поняття розвиткових ігрових технологій	214
ФРАНЧУК Галина, ІЩЕНКО Людмила	Організації естетико-екологічного виховання дітей дошкільного віку	219
ЧАУС Юлія	Розвиток мовлення у дошкільників з особливими освітніми потребами засобами	223

особистісно орієнтованого підходу

ЧЕПЕЛЮК Людмила	Особливості взаємодії вчителя-дефектолога із сім'ями дошкільників із психофізичними порушеннями	225
ЧОРНИЙ Ліля, ІЩЕНКО Людмила	Розвиток ідей естетико-екологічного навчання та виховання в історії педагогіки	230
ШАНДУРСЬКА Діана, ІЩЕНКО Людмила	Наступність в екологічному вихованні старших дошкільників і молодших школярів як психолого-педагогічна проблема	233
ШАПОВАЛОВА Юлія	Формування уявлень про форму та геометричні фігури у дітей дошкільного віку	235
ШАРГОРОДСЬКА Лілія	Формування бережливого ставлення до свого життя і здоров'я у дошкільників в контексті української етнопедагогіки	238
ШЕВЧЕНКО Ганна	Організаційна культура керівника закладу дошкільної освіти	243
ШКУРКО Тамара	Провідна роль комунікативної компетентності у структурі професійної підготовки педагога	247

Засипкіна Л.А.

кандидат педагогічних наук, викладач-методист кафедри теорії, фахових методик та технологій дошкільної освіти КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Мельник А.Ю.

викладач циклової комісії викладачів музичного інструменту (фортепіано) КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Твердохліб Н.В.

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики музичного виховання КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОГО ТА МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ В УМОВАХ КОЛЕДЖНОЇ ОСВІТИ

Виховання у молоді морально-ціннісних орієнтацій є одним з пріоритетних напрямків вищої освіти і виховання, в умовах її модернізації, що особливо загострюється у сьогоденні, коли Україна відстоює свій суверенітет і територіальну цілісність, утверджує власні національні інтереси.

У зв'язку з цим зростає роль багатовікового досвіду українського народу, етнопедагогічних засобів, на основі яких формується світогляд, життєві цінності молоді. Це в свою чергу актуалізує проблему виховання у неї морально-ціннісних орієнтацій на повагу, милосердя, вдячність, любов до Батьківщини, гідність, що вимагає передусім вдосконалення підготовки майбутніх фахівців дошкільного та мистецького спрямування.

Проблема виховання морально-ціннісних орієнтацій у молоді багатоаспектно відображена у філософських, психологічних і педагогічних наукових джерелах.

Зокрема, з філософсько-культурологічних позицій проблема розкривається як глобальна і всеохопна в контексті еволюції української культури (Л. Костенко, І. Франко); акцентуються причинно-наслідкові зв'язки між етнонаціональним відчуженням та дистанціюванням від власної сутності (Д. Донцов, М. Шлемкевич).

В історико-філософських джерелах висвітлюється вплив національної духовної спадщини на культурне зростання й моральне становлення нації (М. Грушевський, М. Драгоманов, М. Костомаров, А. Петрушевич); проаналізовано причини виникнення перешкод у становленні морально-ціннісних орієнтацій української молоді та передусім підкреслюється недооцінка залучення юного покоління до етнічних традицій, що породжується відірваністю людини від етнічної культури, має наслідком духовне зубожіння (І. Дзюба, С. Кримський, М. Попович та інші).

У психологічному дискурсі досліджувана проблема вивчається в контексті психологічної антропології (Ф. Хсю), психології народів (В. Вундт), етнопсихології (Р. Бенедікт, М. Лацарус, Г. Штейнгаль), соціальної психології (М. Герсковіц), аксіології (М. Рокич); психологічних механізмів утворення морально-ціннісних орієнтацій (І. Бех, І. Маноха, В. Роменець, Т. Стефаненко, М. Чепа та інші).

У центрі уваги авторів педагогічних досліджень завжди були ідеї народності виховання підростаючого покоління (О. Духнович, К. Ушинський та інші), використання традицій етнопедагогіки й етнографічних засобів у вихованні дітей на моральних цінностях народу (А. Макаренко, Г. Ващенко, О. Вишневський, Г. Кіт, В. Мосішенко, Ю. Руденко, С. Русова, В. Сухомлинський, М. Стельмахович, Г. Тарасенко).

Ученими активно досліджуються можливості використання засобів етнопедагогіки в різних напрямках виховної роботи – художньо-естетичному (В. Дикало, Г. Карась, О. Крусь, Р. Осипець, Г. Яківчук та інші), трудовому (Л. Гуцан, В. Тищенко та інші), спортивному (Е. Єрмоєнко, В. Пилат та інші).

У дослідженнях останніх років здійснено спроби висвітлити значення етнопедагогіки як підґрунтя 4 виховання молоді, її морального зростання (Н. Ворокова, М. Генік, Ж. Кендирбекова, В. Страшний та інші), основи професійного становлення майбутнього вчителя (В. Євтух, А. Марушкевич, Н. Дем'яненко, В. Чепак та інші), умови інтегрування в загальнолюдську культуру (Т. Потапчук), невід'ємного складника міжкультурної комунікації (П. Кендзьор, А. Солодка та інші).

Проте така важлива проблема, як застосування засобів етнопедагогіки у вихованні морально-ціннісних орієнтацій студентів педагогічних коледжів – майбутніх педагогів дошкільного та мистецького спрямування, що у своїй професійній діяльності будуть збагачувати і передавати ці національні традиції своїм вихованцям, досі системно не вивчалася.

Підсумовуючи усі вищезначені позиції науковців, зміст поняття «морально-ціннісні орієнтації» розглядаємо як спрямованість зростаючої особистості на моральні цінності українського народу, що забезпечуються механізмами національно-культурної ідентичності, етнорефлексії та впливають на вироблення бажаних моральних якостей, принципів та ідеалів, втілених у реальні дії і поведінку».

«Морально-ціннісні орієнтації студентів педагогічного коледжу» уточнено як цілісне особистісне інтегративне утворення на основі прийняття суб'єктом виховного процесу моральних цінностей українського народу, таких як: повага до людей, милосердя, вдячність, любов до Батьківщини, гідність, що задають спрямування та визначають характер його моральної діяльності й виявляються у ставленні до себе, оточуючих та Батьківщини.

На наш погляд, сутність «морально-ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців дошкільного та мистецького спрямування засобами етнопедагогіки» потрактовується нами (як спеціально організований виховний процес, що визначає ставлення до педагога-дошкільника та педагога-музиканта як суб'єкта освоєння моральних цінностей, спрямований на поєднання його знань про такі моральні цінності українського народу, як повага до людей, милосердя,

вдячність, любов до Батьківщини, гідність, та орієнтації на них через прагнення самовиховання та керування ними у власному житті).

Встановлено, що морально-ціннісні орієнтації знаходять своє відображення у моральних нормах, народному етикеті, традиціях, звичаях, фольклорі та визначаються системою цінностей людини, їх змістом, спрямованістю й співвіднесеністю з конкретно-історичними суспільнополітичними умовами.

Такими засобами етнопедагогіки є: морально-етичні (етноетика, моральний ідеал, моральні взірці, моральні цінності); інтерактивні (рідна мова, зокрема прислів'я, приказки, народні легенди, притчі, казки, пісні); мистецькі (народні ремесла, промисли, живопис, музика, хореографія); культурологічні (традиції, звичаї, свята, обряди); символічні (народні символи, атрибути, ритуали); ігрові (рухливі, інтелектуальні, сюжетно-рольові ігри); практичні (етикет, правила поведінки).

Основою морально-ціннісних орієнтацій слугують моральні цінності українського народу, які носять спільний і консолідуючий характер, що пояснюється культурними особливостями та історичною долею становлення української нації, труднощами виживання, боротьбою за незалежність та гуманістичними перспективами розвитку і саморозвитку окремої особистості.

До педагогічних коледжів вступають випускники 9-х та 11-х класів, яких можна віднести до раннього юнацького та юнацького віку, які володіють відповідними віковими характеристиками.

Зокрема, ранній юнацький і юнацький вік є сенситивним у плані виховання моральноціннісних орієнтацій, що підтверджують дослідження І. Беґа, Л. Виготського, Е. Еріксона, І. Кона, Т. Петренко, К. Чорної, які його характеризують як період завершення фізичного дозрівання, професійного і особистісного самовизначення, вибору моральних цінностей та життєвих пріоритетів, формування світогляду, моральних якостей.

Як зауважує К. Чорна, саме у ранньому юнацькому віці спостерігається інтенсивний розвиток саморозуміння, що обумовлює пошуки відповідей щодо власного призначення, соціальної сутності і неповторності.

Пріоритетними рисами дітей цього віку є дієвість, рефлексивність і відповідальність. Вони „не лише ідентифікують себе з українським народом, але й прагнуть жити в Україні, проявляють готовність служити Вітчизні на шляху її національного демократичного відродження; працювати на її благо, захищати її; поважати Конституцію України і виконувати норми Законів.

Вони бережно ставляться до етно-етичної культури народів України...” [2, с.35], активно виробляють власні цінності та орієнтуються на них у своїй життєдіяльності.

Таким чином, аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу нам дійти висновку про необхідність подальшого всестороннього розгляду проблеми виховання морально-ціннісних орієнтацій студентів педагогічних коледжів засобами етнопедагогіки, визначення комплексу педагогічних умов та механізмів виховання морально-ціннісних орієнтацій етнопедагогічними засобами майбутніх педагогів (дошкільного та мистецького спрямування).

Список використаних джерел:

1. Антонова Н. О. Характерологічні особливості та ціннісні орієнтації студентів педагогічного вузу. Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Т. 4. Ч. 6. К., 2002. С. 9-19.
2. Бех І. Д. Чорна К.І. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України. Програмно-виховний контекст. К.: ІПВ НАПН, 2014. 47 с.
3. Будак В. Д. Система ціннісних орієнтирів сучасної студентської молоді. Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. праць: в 5 т.: Т.1: Загальна педагогіка та філософія освіти. К.: Педагогічна думка, 2012. С.233-244.
4. Васянович Г. П. Етнопедагогіка і морально-етичне виховання учнів: Методичний посібник. Чернівці: РВВ управління по пресі, 1994. 24 с.